

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

נ

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

"שכלי היקר!"

"ויטע אש"ל" - א'שפוך ל'פניו ש'יחי

מה אתה רוצה ממנו?

כמעט עשה אותי גוי...

להמצא פה ושם!

רבוש"ע, קשור אותי!

התבודד לפני השם יתברך יום יום!

ניצוץ של שמחה אמתית

"נצח"

אתם מעמיסים עליו יתר על המידה...

"נאמן רוח מכסה דבר"

שיהא קולע אל השערה

דרך הממוצע

כל כך לא קשה כמו שעל הרבי...

הנך משתווה אלי?!

"פתח פיך"

הרגיש טעם גן עדן

שהה ביער כל ימות השבוע

הנך שייך לארץ ישראל!

אנ"ש מברדיטשוב

ר' ברוך מברדיטשוב

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על ידינו :

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק : 02.560.7387

ארה"ב : 646.585.2985

ענגלאנד : 0330.390.0487

בעלגיע : 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש :

#92 2.1.2.1.1 ואח"כ

הערות והארות מתקבלות
בחפץ לב, נא להתקשר אל :

יוסף מענדל האס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק : 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה

של השיעור, יש לפנות

דרך האימייל :

Rlyb148@Gmail.Com

ניתן לקבל את הקונטרסים

בבתי הכנסת של אנ"ש.

להשתתפות בהוצאות

הקונטרסים

נא לפנות אל מס':

05484-32460

או באימייל :

bn5710048@Gmail.Com

פרשת ויגש, שנת תשל"ה

(טייפ מס' #65)

"שכלי היקר!"

(חסרה ההתחלה, מדבר ע"פ תורה ס"ב) "ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבודו', והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפלה. ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לבזן את דבריו; הלא הקדוש ברוך הוא עומד עלינו!"^א

בתחילת דבריו אומר הרבי: "כי האמת, מה שהגביל השם יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, הוא מצוה גדולה לחדד השכל, להבין הדבר על בריו!". ממשיך הרבי ואומר, הכוונה היא, שידיעה זו ש'מלא כל הארץ כבודו' יכול כל אחד להשיג.

אמנם ידיעה זו אינה אצלו בבחינת 'ראיה', שהוא ממש רואה בעיניו, זה אין לו, אולם ידיעה באמונה יכול כל אחד להשיג, ומתי? כשהוא מחדד שכלו!

כשתהיה לו ידיעה זו, ממילא הוא כבר יתפלל אחרת; געוואלד! הקדוש ברוך הוא הרי עומד עלי, הוא הרי שומע כל מילה!

ב"שערי ציון" בתפילות להאר"י הקדוש, מובאת שם תפילה: "שכלי היקר"^ב. הוא מדבר מקדושת השכל: "מוחי, מוחי היקר, שכלי היקר" – שכלי היקר!

---

^אזול"ש באות ב': "ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפלה. ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לבזן את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כל כך, ואינו מדקדק כל כך. וכל אחד לפי מעוט שכלו וידיעתו, כן התלהבותו ודקדוקו".

^בשער ג, תיקוני תפילות ליום שישי, ובא"ד: "לשכלי היקר והמהודר. אשר מצל כנפיק חצבת ברחמיך הרבים, ולא בהכרח, כי טוב ומטיב אתה", וכו'.

'געוואלד! אינני מחדד שכלי, אינני מחדד שכלי'. גם עם העצה של התבודדות מחדדים השכל. עיקר רכושו של האדם הוא השכל שבמוחו; 'מה עם שכלי? אני מזניח אותו, אינני מחדד אותו מספיק!'

אומר הרבי: והיא היא האפיקורסות, היצר הרע משריש אפיקורסות זו בלב האדם, וזהו שאין לו ידיעה זו ש'מלא כל הארץ כבודו'¹.

מאחר והקדוש ברוך הוא מצפה מאתנו שנשיג ידיעה זו, הוי אומר, שיש ביכולתנו להשיג ידיעה זו. אלא מאי? עלינו לקיים דבריו ולחדד השכל.

"ויטע אש"ל" - א'שפוך ל'פניו ש'יחי

(ר' נחמן בורשטיין: ש'פכי כ'מים ל'בך ראשי תיבות: שכל!) כן, וודאי!

"ויטע אש"ל" - אברהם אבינו נטע אש. זוהי מחלוקת בגמרא² מה היה אותו אש, האם פונדק, או שמא פרדס, אבל כולי עלמא מודו שאשל זה היה ענין של התקרבות, הוא נתן שם לאכול, היה זה ענין של התקרבות (- לקרב בני אדם להשי"ת).

פירוש זה הוא פרי חידושו של ר' נחמן. הרי משמעות הלשון "ויטע אש"ל" הוא - שהוא נטע נטיעה. הסביר ר' נחמן כך: בדור ההוא היה אברהם אבינו קורא בקול גדול 'שהשם יתברך הוא בורא ומנהיג לכל הברואים'. ולעומת זה נמרוד, עשה עצמו עבודה זרה, עד שכל בני העולם נמשכו אחריו, הוא היה מכשף גדול ועשה דברים מבהילים בכח הכישוף, דברים נוראים עשה נמרוד. והוא אכן הצליח למשוך אחריו את בני דורו, כל העולם האמין בנמרוד שהרי הוא עבודה זרה. אולם משנכנסו לאוהלו של אברהם אבינו, היה נותן לאכול, לשתות, ומדבר עם אורחיו שיברכו ויודו להשם יתברך. אך

---

¹שם בהמשך: "והידיעה היא מהיצר הטוב שכלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שכלב. והסתרת הידיעה, הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו ליפול ברעה (משלי כ"ה)".

²בראשית כא, לג.

³הסוטה י.

⁴ה"ה 'רבי נחמן בן רבי דוד צבי בן רבי יצחק בן מוהרנ"ת' המכונה גם "רבי נחמן מיטן אלשיך" (ע"ש שהיה מרבה לדבר מדברי תורתו של האלשיך הקדוש והיה בקי בפירושו על התורה). כשהיה מדבר עם אנ"ש בשיחת חברים וכיוצא, היו דיבוריו נסובים בעיקר סביב עצת ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו. (שיש"ק החדש ח"ב, תרע"ט).

יחד עם זאת ידע שברגע שייצאו לחוץ הם ישמעו קולות אחרים (מעדת נמרוד. ועצתו להשאירם קיימים באמונה הקדושה היתה): "ויטע אשל". "אש"ל" ראשי תיבות: א'שפוך ל'פניו ש'יחי. ו'ויטע" פירושו לנטוע. כדי שהדבר יהיה נטוע ובר קיימא, יסוד איתן בל ימוט, לזה צריך: "א'שפוך ל'פניו ש'יחי". אמור לבורא עולם: "אברהם אומר שאתה הוא האלוקים, ונמרוד אומר שהוא העבודה זרה, פרש שיחתך על ענין זה לפני השם יתברך!".

(ר' משה ביננשטוק: ר' נחמן ב"ר דוד צבי המכונה "ר' נחמן אלשיך" חידש חידוש זה?) כן, הוא היה מתבודד גדול! (ר' נחמן: כמדומני שגם על הפסוק "אצל אלוני ממרא" היה לו חידוש – "אצל"ל" ראשי תבות: צ'רתי ל'פניו א'גיד!)

אנשי שלומנו נהגו לומר; רואים בזהר הקדוש, שהחברייא, בכל פעם ששמעו חידושים מפי רבי שמעון בן יוחאי, נענו ואמרו: "אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די!". היו אנשי שלומנו מפטירים: "אלמלא לא קיבלנו מהרבי כי אם עצה זו של שיחה בינו לבין קונו, די!".

אלמלא לא שמענו מהרבי כי אם עצה זו לבד של 'לפרש שיחתו לפני השי"ת כמו לפני ידיד טוב אמתי דיינו! אלמלא לא באנו לעולם כי אם לשמוע עצה זו בלבד – דיינו!

זהו דבר נפלא מאד, הקב"ה הוא ידידי הנאמן ביותר, וכל דבר וענין עלי להשיח לפניו, עלי לספר לו על כך!

הכל, דברים כאלו שאינני יכול, ואף אינני רשאי לספר בשום אופן לשום אדם בעולם, אבל להשי"ת אני כן צריך לספר. זה הפירוש "ויטע אש"ל" – שהדבר נעשה נטוע ומוסד.

פעמים רבות אנו מבקשים מהקב"ה: "שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בנכולנו" – נטיעה. נטיעה משמעותה – 'קיום הדבר', 'נטוע ומושרש'. ולזכות להיות נטוע בהשם יתברך, זה על ידי "א'שפוך ל'פניו ש'יחי"!

מה אתה רוצה ממנו?

הרבי נענה ואמר: "כלי התבודדות האדם הוא מבוהל ומבולבל!" אמנם יכולים להיות יהודי כשר, אבל אני קורא אותם: 'פלוטעס' - 'מבולבלים', אין לו קביעות.

נו, זהו 'כלי זין' נפלא - ההתבודדות! אנחנו צריכים להרבות בתודה והודאה להשם יתברך שאנו יודעים מהכלי זין הזה, וכמובן להשתמש עם 'הכלי זין' הזה, להשתמש עם הכלי זין! עם 'כלי זין' זה יש ביכולתנו לכבוש כל ה'שלא כסדר!', לספר להשי"ת הכל, הכל לספר להשם יתברך, הלא זהו עיקר ההתבודדות!

הלא המשמעות של 'התבודדות' היא לא - איזה ניגון קבוע, כל יום אותם דיבורים, אלא צריך שתהיה עם התחדשות!

והרי העיקר הוא, ש'כל מה שעובר עליו', כל מה שעובר על האדם - שישיח הכל לפני השם יתברך! כל הביבלולים שיש לו, וכל המניעות, שיספר הכל להשם יתברך! הלא זהו עיקר ההתבודדות - לספר הכל להשם יתברך: "אשפוך לפניו שיחי!".

והעיקר הוא להשיח לבו לפניו יתברך: 'שפכי כמים ליבך', לספר הכל לפניו יתברך, וזו היא דרך התקרבות נפלאה!

וזו מכה חזקה לבעל דבר, אין לו מה לקטרג על אדם כזה, משום שהוא משיח הכל לפני השם יתברך, (והשי"ת בעצמו משיב למקמרג:!) 'מאחר ורע לו מה אתה רוצה ממנו? הוא הרי מספר לי הכל, הוא הרי מתמרמר לפני: 'מדוע, מדוע?!'.

ה"ע" בספה"ק שיחות הר"ן אות רכ"ח: "שמעתי בשמו שאמר: בוודאי נמצאים כשרים אף על פי שאין להם התבודדות. אבל אני קורא אותם "פלייטים" מבהלים ומבולבלים. ופתאום כשיבוא משיח ויקרא אותם יהיו מעורככים ומבולבלים. אבל אנחנו נהיה דומים כמו האדם אחר השנה שדעתו נוחה ומיושבת היטב כן תהיה דעתנו נוחה ומיושבת עלינו בלי מהומה ובבלול".

ה"ע" בספה"ק "ליקוטי עצות" - ערך 'תפלה' אות ב' (ע"פ ליקוטי מוהר"ן סי' ב'): "עיקר הכלי זיין של איש הישראלי הוא התפילה, וכל המלחמות שצריך האדם לכבש הן מלחמת היצר הרע הן שארי מלחמות עם המונעים והחולקים הכל על ידי תפילה ומשם כל חיותו. על כן מי שרוצה לזכות לקדושת ישראל באמת צריך להרבות בתפלות ובקשות ושיחות בינו לבין קונו, כי זה עיקר הכלי זיין לנצח המלחמה!".

הרבי אומר הר"י: 'כשיש דין למטה אין דין למעלה'. היו אנשי שלומנו מסבירים: מדוע באמת 'אין דין למעלה'? משום שאי אפשר לקטרג עליו! הוא מרצונו מספר הכל להשם יתברך, הוא משוחח על הכל!

כמעט עשה אותי גוי...

הרבי אומר כאן לשון נורא: "והסתרת הידיעה" - מה שאינו יודע ש'מלא כל הארץ כבודו' ומשום כך אינו מדקדק כל כך בתפילתו - הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו ליפול ברעה".

(ר' נחמן: ר' יונה לבל", עליו השלום, התבטא פעם: "רכונו של עולם, היום היצר הרע כמעט עשה אותי גוי"... היו לו התבטאויות משוככות כאלו!) כן כן, שהשם יתברך ירחם עלינו!

(אחד הנוכחים: ר' יונה החיה אלפי אנשים!) טוב לב שכזה, לתת לשני, להחיות את השני! ברוך השם, אנחנו מחזיקים ברשותנו 'כלי זין'; בעולם יש עסק שלם סביב ה'נַשְׁק',² וככל שהאדם מתוחכם יותר, הוא מצליח לייצר נשק שיחריב את העולם מהר יותר - אך היכן הוא ה'נַשְׁק' 'שיחיה' את העולם, להחיות את עצמו, להחיות את השני?!

'עי' ליקוטי מוהר"ן, סימנים ט"ו, קנ"ד, ובסי' קס"ט, וול"ש: "ולמהתיק הדין, הוא על-ידי שהאדם דן את עצמו, דהיינו על כל מה שעושה ידיו וישפוט בעצמו את עצמו על כל דבר אם כך ראוי לו לעשות, ויפשפש במעשיו ויתקנם כראוי על-פי דין ומשפט התורה, ועל ידי זה שהאדם דן ושופט את עצמו, על ידי זה ממתיק ומבטל הדין שלמעלה כי 'כשיש דין למטה אין דין למעלה'" (מדרש רבה שופטים פר' ה.).

"ה"ה ר' יונה ב"ר חיים משה נחמיה לעבל. איש מלא אמונה ושמחה. תפילתו היתה מכל הלב בהשתפכות ובתחנונים תמיד, יצר סביבו מצב רוח מרומם ודאג במסירות נפש להשביע נפש רעבה ולעודד כל נדכה. הכנסת האורחים שלו במירון בתקופה הקשה לפני עשרות שנים היה שם דבר. היה בעל תוקע בקיבוץ דראש השנה במירון ופסקי "מן המיצר" שלו היו מרעידים לבבות. נלב"ע ב' ניסן תשכ"א בן 46. (ע"פ גידולי הנחל)

"עי' חיי מוהר"ן, תקמו: "דיבר לענין מלחמות המלכים שנלחמים אחד בחבירו על איזה נצחון ושופכין דם הרבה בחינם וכו'. ואמר שכבר נתבטלו כמה שטותים מן העולם מה שהיו תועים ונבוכים בדורות הראשונים, [כגון עניני עבודות זרות שהיו שוחטים בניהם למוֹלֵךְ וכיוצא, עניני שטותים הרבה שהיו בדורות הראשונים] ועכשיו נתבטלו הרבה שטותים. ועדיין טעות זה ומבוכה זו של מלחמות לא נתבטלו. והיה מתלוצץ מן חכמיהם ואמר בלשון ליצנות שהם חכמים גדולים וחושבים וחוקרים בחכמתם איך לעשות כלי זין נפלא שיוכל להרוג אלפים נפשות בפעם אחת. וכי יש שטות יותר מזה לאבד ולהרג נפשות רבות בחנם?...!".

ברוך השם, יש לנו נשק יקר מאד - נשק עליו אנו משוחחים כעת: 'לדבר עם השם יתברך!'

להמצא פה ושם!

אפילו כשאנו מצליח לפצות פיו ולדבר להשם יתברך; יש מכתב¹ מר' נחמן טולטשינער שכתב לר' יחזקאל העשיל, וזה לשונו: "העיקר לישא עינינו למרום אשר זאת יקר אצלו יתברך בלי שיעור!..."

הלא בתיקונים² מובא: 'שמע' ראשי תבות: "ש'או מ'רום ע'יניכם" - זהו קבלת עול מלכות שמים: 'שא עינד להשם יתברך', "שאו מרום עיניכם!"

אדם שאינו נושא עינו למרום עלול חלילה לטעות ולחשוב שזהו זה, זהו זה (שאינ דבר חוץ ממה שרואות עיניו הנשמיות!).

בתורה נ"ד³ אומר הרבי שעל ידי שמירת הזיכרון ב'עלמא דאתי' מקשרים שתי העולמות, וזהו יחוד "הוי"ה-אלקי". "אלקי" זה מלכות, עולם הזה - "הוי"ה זה 'עלמא דאתי', ועל ידי הזיכרון הוא מקשר שתי העולמות.

"הוי"ה-אלקי", אומר הזוהר הקדוש: "סליקו דמחשבה דעלמא דאתי". כשהמחשבה עולה וחושבת בעלמא דאתי, אזי נשלמים שתי השמות "הוי"ה-אלקים", וזהו העיקר, להשלימים ולייחדם.

הלא פרעה הוא זה שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו"⁴, וזאת משום שמשם "אלקי" שזהו 'העולם הזה' לכד הוא ידע, זה שיש רבנו של עולם בעולם לא אכפת לו, אבל

¹מכתב ו': "אם הלב אטום ואין מלה בפינו בבחינת: אין לי פה לדבר וכו' שאמרו וצווחו הקדמונים, אז העיקר - לשא עינינו למרום, אשר זאת יקר אצלו יתברך בלי שיעור! כמבואר בדברי נביאים ובדברי חז"ל".

²עי' תיקון מ"ט, עפ"י הכתוב בישעי' מ' כ"ו.

³עי' שם, אות א': "ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאתי כמובא. וכן מבואר בסכא משפטים דף צ"ח על פסוק זה. ה' אלקי, דא שירותא דמהימנותא, סליקו דמחשבה דעלמא דאתי".

⁴שמות ה, ב.

לקחת את זה גם לשם? לקשר עולם הזה ועולם הבא ולייחדם?! לזה התכוון פרעה באומרו: "מי ה' אשר אשמע בקולו", לזה הוא התנגד.

אכן בתורה ד' אומר הרבי": "ובשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים". שכן, משאר שמות הקדושים אין להם שום יניקה, לכד משם 'אלקים' שממנו יש להם יניקה; 'מלכות', משם יש להם יניקה. אולם זה רק העולם הזה, אבל איזה מחשבה על עלמא דאתי? זה אין להם! ואכן שלמות זו - אומר הרבי - זה בחינת: "השם הוא האלקים!".

אכן אצל אליהו הנביא, כשהרג את נביאי הבעל צעקו כולם: "השם הוא האלקים, השם הוא האלקים"¹. שכן זהו העיקר, שלא תהיה מציאות של 'אלקים' לכד; הרי גם לנביאי הבעל יש 'אלהים אחרים', אבל "השם הוא האלקים", עולם הזה ועולם הבא - זהו אין להם - "השם הוא האלקים!".

וכן הוא ב'יום כיפור', בשעת נעילה שאז מתעורר עת רצון גדול מאד, אזי צועקים כולם: "ה' הוא אלקים, ה' הוא אלקים", זהו השלימות. כשאדם חושב מעלמא דאתי, בזה הוא מייחד שני השמות "הוי"ה-אלקים" - זהו רצון השם יתברך!

מדוע מעלת הנשמה הנמצאת בעולם הזה גדולה כל כך? מדוע היא לפני ממיחצתן של מלאכי השרת? התרוץ הוא: למלאכים יש רק שם הוי"ה לכד, בעולמות העליונים לכד. ואילו אנחנו חיים הרי בעולם הזה, "אלקים מלכי מקדם" זה הרי בעולם הזה. ולכן כשזוכים בעולם הזה לחשוב מהשם יתברך - בזה מייחדים "הוי"ה-אלקי" שזהו תכלית השלימות - להמצא פה ושם!²

---

¹אות ב', וז"ל ק שם: "עכשיו המלכות והממשלה להעכו"ם, ובשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים ע"ד): "אלקים מלכי מקדם". וכשמעלין בחינת מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקיים (שם מ"ו): "כי מלך כל הארץ אלקים".

²"מלכים א יח, לפי.

³ע' בליקוטי מוהר"ן תניינא ז', אות ד': "ואפילו כשמגיע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלימות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה. רק עיקר השלימות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן. על כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם-כן בעת שנסתלק למעלה, ...כי זהו עיקר השלימות, שישאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה. כי מי שיודע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השי"ת הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עיקר התענוגים והשעשועים של השי"ת, כמו שכתוב: "ואכית

רבוש"ע, קשור אותי!

נו, גם את זה לבד צריך להשיח לפני השם יתברך: 'רבונו של עולם, קשור אותי אליך, קשור אותי אליך! קשור אותי אליך ב'קשר אמיץ וחזק'. הקדוש ברוך הוא מתאוה לדיבורים כאלו, תפילות כאלו חביבות מאד בעיניו יתברך, ועל ידי זה מעלה נחת רוח גדול מאד להשם יתברך.

כתוב בתורה: "אשה ריח ניחוח לה". שואל הזוהר הקדוש: איזה חלק מהקרבת מקבל הקב"ה - הכהנים מקבלים קדשי קדשים, המזבח מקבל את האימורים - איזה חלק בקרבן מקבל הקב"ה? "ריח ניחוח לה!" אדם שמשתוקק עם רצונות להשם יתברך, זהו הריח ניחוח שהשם יתברך מקבל! זהו ה"נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"^כ

הרבי אומר בשיחות הר"ן^{כז}: "היתבן שאנו מניחין את השם יתברך שיעשה ויחשב לגזור גזירות בעולם? כי כשאחד מישראל רוצה לדבר עם השם יתברך לפרש שיחתו לפניו יתברך, אזי השם יתברך משליך כל עניניו וכל הגזירות שרוצה לגזור חס ושלום וכל העסקים שלו שהוא יתברך עוסק בהם כניכול, והוא משליך הכל ופונה עצמו רק לזה האיש שרוצה לדבר עמו ולפרש שיחתו לפניו לבקש מאתו שיעזרהו להתקרב אליו יתברך!"

- הוא 'פונה מכל עסקיו' - אחד מדבר אלי כמה דיבורים!

הלא זוהי התקרבות נפלאה! לבד ממה שהאדם מתקרב להשם יתברך, בזה הוא גם מבטל גזירות רעות מעל כל יושבי תבל.

תחלה מגושי עפר מקרוצי חמר" וכו', כי השי"ת יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף על פי בן עיקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הזה! ועל כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה, שיאיר בבני עולם הזה השפל. כי כשנשאר דעתו למטה על ידי בן או תלמיד, נחשב כאילו הוא בעצמו ממש נשאר בעולם".

כרש"י ויקרא א, ט.

כ"עו"ש, סי' ע': "ענה ואמר: היתבן שאנו מניחין את השם יתברך שיעשה ויחשב לגזור גזרות בעולם? (כי או באותו הזמן נשמע שיוצאין גזרות על ישראל חס ושלום). כי אנו צריכין לקרות את השם יתברך מעסקיו שהוא עוסק בהם באיזה גזרה וכיוצא חס ושלום, לקרות אותו משם שישליך זאת ויפנה אלינו למה שאנו רוצים לדבר עמו לבקש ממנו שיקרב אותנו לעבודתו יתברך. כי כשאחד מישראל רוצה לדבר עם השם יתברך לפרש שיחתו לפניו יתברך, אזי השם יתברך משליך כל עניניו וכל הגזירות שרוצה לגזור חס ושלום וכל העסקים שלו שהוא יתברך עוסק בהם כניכול, והוא משליך הכל ופונה עצמו רק לזה האיש שרוצה לדבר עמו ולפרש שיחתו לפניו לבקש מאתו שיעזרהו להתקרב אליו יתברך".

אנחנו יודעים הכל ועם כל זה עדיין קשה מאד לציית לרבי בדבר הזה...

"אשפוך לפניו שיחי"; גם עצם ההתבודדות זקוקה למין התחדשות, לדבר דיבורים חדשים! זהו כל מגמתו, זהו היסוד שלי, זה הדבר שמעמיד ומחזיק אותי! ככל שאדבוק יותר בדרך זו – אהיה יותר יסודי, אהיה יותר דבוק בהשם יתברך, אהיה יותר 'מענמש'!

התבודד לפני השם יתברך יום יום!

ר' דוד צבי דאשיווסקע"י היה נכדו של ר' יודל, הוא היה אדם מרומם ונעלה. הוא היה לומד הלכה (מליקוטי הלכות) מרבי נתן בעל פה; הוא עוד זכה לשומעה מפי רבי נתן בעצמו, היה לו ראש טוב – ללמוד הלכה!

(ר' משה: הוא היה זקן מופלג?) כן, הוא היה בן שמונים וארבע בפטירתו. בהסתלקותו של רבי נתן היה נער בן ארבע עשרה. היה לו ראש טוב והוא זכה לשמוע (ליקוטי הלכות מפי רבי נתן).

(ר' נחמן: זה הוא שנהג לקפץ על גבי הספסלים ולשמח את הציבור?) לא לא, זה לא הוא.

ר' דוד צבי, בן ר' יצחק (בן מוהרנ"ת), היה אחיו של ר' מיכל'ע. הוא היה אדם שמח במיוחד. הוא נהג להופיע כפורים חבוש במגבעת רחבת שוליים כשנרות דולקים סביב שולי מגבעתו, ככה היה מופיע, כשלאראשו מגבעת עם נרות... כח השמחה שהיה לו היה באופן מיוחד!

ר' מיכל'ע היה בעל דביקות – ור' דוד צבי היה אדם שמח במיוחד...

ר' דוד צבי דאשיווסקע - בבואי (לאומן) הוא כבר לא היה בין החיים. כמדומני שהוא נפטר בשנת תרע"ב; הוא השיב את נשמתו יום למחרת היארצייט של הרבי.

ביארצייט של הרבי הוא עוד היה גוסס, אלא שר' יודל אחיו הצעיר התפלל לרפואתו ללא הרף עד שהוא התעורר, הוא המשיך לחיות עוד שעה שעתיים, ונמשך קצת לתוך היום הבא (יום י"ט תשרי), למחרת התסלקותו של הרבי.

²²אביו: ר' יונה נכד ר' יודל מדאשיב מגדולי תלמידי רביז"ל. מכונה גם ר' דוד צבי מדימיטרווקע ע"ש עיר מגוריו ליד טשעהרין. היה זקן אנ"ש באומאן.

ר' אברהם ר' נחמן'ם השתתף אף הוא בהלווייתו, ובשעה שעסקו במהרתו נענה ר' אברהם ואמר: "זהו יהודי שהיה לו התבודדות יום יום!"

זהו השבח הכי גדול לאדם, בזה כלול הכל - יהודי שמספר הכל להשם יתברך והשם יתברך רווח ממנו 'נחת רוח', זהו השבח הכי גדול!

הלא זהו השבח הכי גדול: "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני!"

עלינו לחזור ולשנן היטב היטב איש עם רעהו: "איש את רעהו יעזורו", הבה נתחזק בעצה זו, הבה נתחדש בזה!

ניצוץ של שמחה אמיתית

העולם אומרים עלינו, שחסידות ברסלב מתאפיינת במרה שחורה: 'הם חושבים רק על התכלית, הם מדברים רק מיום המיתה'. אולם האמת היא הרי שונה, שכן, אם חושבים רק על עולם הזה, ללא מחשבות נעלות יותר; 'עולם הזה' לכשעצמו כולו עצבות, אי אפשר לזכות לניצוץ של שמחה.

כשחושבים רק על התאוות אין שמחה, כולו יגון ואנחה. אין מציאות להרגיש ניצוץ של שמחה אמיתית כלל כי אם כשמקשרים את המחשבה לעלמא דאתי. ניצוץ של עלמא דאתי - זהו ניצוץ של שמחה!

ואדרבה! הלא הרבי מצוה עלינו שנהיה מקושרים לעלמא דאתי, והרבי הרי אינו סותר את דבריו. מחד אומר הרבי: "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד"^כ, ו'תמיד' משמעו הרי, שאפילו בשעה שאני משיח את ליבי לפני השם יתברך, גם אז מצוה עלי לשמוח, והרבי אף מפליג בעוד לשונות של שמחה כהנה וכהנה. ומאידך אומר הרבי: "לזכור תמיד בעלמא דאתי"; האם נאמר שדבריו סותרים זה את זה? אדרבה! אי אפשר להיות בשמחה תמיד כי אם כשזוכרים ב'עלמא דאתי'!

^כבליקומי מוהר"ן תניינא כ"ד.

נקודה נוספת: כשאנו מדברים מעלמא דאתי, אנו נוטים לחשוב שמדברים מחלק המיתה של עלמא דאתי, מהחלק שמשלשלים את גוף הנפטר לקבר פנימה - אך זהו דבר פשוט. זיכרון בעלמא דאתי פירושו, לזכור מהתענוג של עלמא דאתי!

התענוג של עלמא דאתי; רגע אחד של תענוג בעלמא דאתי עולה על כל ההנאות של העולם הזה, ותענוג כזה יהיה לכל אחד מישראל!

אמנם רק לאחר שנשמתו תזכה להגיע לתענוג ההוא, אבל זהו התענוג, לשם כך ברא השם יתברך את עולמו. וזהו כזה מין תענוג שאפילו מלאכים אינם זוכים לו. המלאכים יצטרכו לשאול את עם ישראל ("מה פעל אל?") - תענוג כזה מוכן ומזומן לכל אחד מישראל.

אלא מאי? אדם שאינו עקשן חסר דעת, יזכה להגיע מהר יותר לתענוג ההוא, אחרת הוא יצטרך להתגלגל שוב ושוב ולהזדכך פעם אחר פעם, אבל סוף כל סוף לתענוג ההוא הוא יהיה מוכרח להגיע - הוא יהיה מוכרח להגיע לתענוג הזה! בשביל זה ברא השם יתברך את העולם - כדי ששהאדם יזכה להגיע לתענוג כזה שאפילו מלאכים אינם זוכים לו!

וכשנוכרים באמת הזו - זה הרי ניצוץ של שמחה! 'דבר כזה מוכן עבורי, דבר כזה מחכה לי!'. אלא מאי? ככל שאמעט בתענוגים ההבליים והנפסדים, אהיה קרוב יותר לתענוג ההוא, אבל סוף-כל-סוף, איך שלא יהיה, תענוג כזה מוכן ומזומן עבורי!

"נצח"

(ר' נחמן: ר' אברהם ר' נחמן'ס מדבר על המילה 'נצח', הוא מבאר בארוכה את משמעות המילה 'נצח', עד שאפילו כל צרות העולם הזה אינם מורגשים וניכרים כלל ועיקר!) וודאי, הלא הצרות אינם דבר נצחי; בדבר שהוא נצחי, בו עלי להשקיע.

אפילו אחד שמאריך ימים; נח שהאריך ימים וחי תשע מאות וחמישים שנה - בסוף גם הוא נפטר; משותלח שחי תשע מאות ושישים שנה - בסוף גם הוא נפטר.

נמצאנו למדים, שאפילו אלף שנה אינם דבר נצחי. הלא 'נצחיות' פירושו, שזה נצחיות, לנצח, דבר שאינו נפסק לעולם, עלמא דאתי אינו נפסק לעולם.

נמצא איפה, שכל אדם ככל שהוא קרוב יותר לתענוג הנצחי הזה, לתורה ותפילה, כל אלו הם ממש ניצוץ של שמחה!

בספר המידות אומר הרבי^כ: "תפילה שהיא בשמחה היא עריבה ומתוקה להשם יתברך", ומכאן משמע שהתפילה צריכה להיות עם לב נשבר?! אך לאמיתו של דבר שניהם קלועים ושזורים יחד – השמחה עליה אנו מדברים כעת וה'לב נשבר' הם אחדות אחד ממש, שכן, אדם שיש לו לב נשבר, יש לו שמחה^כ!

נקודה נוספת: אדם שמדבר להשם יתברך בהכרח שיהיה לו לב נשבר גדול, פחד השם. נמצא איפה, ששניהם קלועים ושזורים יחדיו (השמחה והלב נשבר).

ר' אברהם ר' נחמן'ס מאריך שם בשיחתו^כ ומבאר, שהאמת היא הרי ש"כל צדיק וצדיק נכוה מחופתו של חברו"^כ. ויש להבין, וכי לזה יקרא בשם 'תענוג עולם הבא'? שבעלמא דאתי תמיד יהיה בוש מפני חברו?! הלא אם לנגד עיניו יעמדו תמיד רק הגדולים ממנו, הרי שמסווה הבושה לא יסור מעל פניו לעולמים? איזה מין עולם הבא זה?!

אך בשיחתו מסביר ר' אברהם את גודל התענוג שיש בעצם הבושה – שהאדם עומד בוש ונכלם מהשם יתברך, ובושה זו הולכת וגדלה עוד ועוד.

זה באמת מה שאנו מבארים כעת: האדם צריך לפחוד מהשם יתברך ולהתבייש מפניו – וזה בעצמו שמחה עצומה!

זה בעצמו נוסך בו שמחה עצומה, שבתוך כך הוא זוכה שיש לו שייכות עם הקדוש ברוך הוא, שהרי בתוך כך הוא מדבר עם השם יתברך! איי עכשיו הוא נורא מתבייש, געוואלד?! אבל זהו זה, שני הדברים הללו אינם סותרים זה את זה – 'זיכרון עלמא דאתי', ו'להיות בשמחה תמיד' – שני אלו צריכים לפעול אצל האדם בד בבד, והם הם שמעמידים אותו על רגליו!

^כ ערך 'תפילה', סעיף פ"א.

^כ עי' בשיחות הר"ן מ"ה: "אחר לב נשבר בא שמחה, וזה סימן אם היה לו לב נשבר כשכא אחר כך לשמחה". גם עי' ליקוטי מוהר"ן קע"ה.

^כ עי' ביאור הליקוטים סי' כ"א. גם עי' פרפראות לחכמה על סי' ו', אות י"מ.

^כ גמ' בבא בתרא עה.

אכן רבי נתן נענה פעם ואמר: "הצדיקים שאני יודע שהם צדיקים, אילו היה להם לב נשבר כמו שלי יש – ש"י עולמות היה מעט מדי עבורם!"

נמצא איפה, שרבי נתן היה בעל לב נשבר, ומאידך אנו יודעים שלשונות השמחה בהם מתבטא רבי נתן רבים כל כך, אם זה בתפילותיו ואם זה במכתביו – כולם מלאים שמחה, ושמחה, ושמחה! נמצא איפה, שה'לב נשבר' וה'שמחה' מקשה אחת הם.

בליקוטי הלכות^{כ"ב} מבאר רבי נתן מהו החילוק שבין יום כיפור לתשעה באב? הלא אותם חמישה עיניים שנוהגים בתשעה באב נוהגים ביום כיפור, אולם ביום כיפור אנו מברכים ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" בשם ומלכות, ויש להבין, מה רווח יש שזכינו ואנו חיים ביום הזה? הלא ביום הזה אסור לאכול, אסור לשנות?! ביום כיפור אנו נוהגים ה' עיניים ואעפ"כ אנו מברכים "שהחיינו" בשם ומלכות, ומאידך צום תשעה באב שהוא זמן של "אבל יחיד עשי לך"^{כ"ג}? בתשעה באב אנו מקוננים כמו על בננו היחיד, ואילו ביום כיפור – אומר הזוהר הקדוש – "דמיין למלאכים ממש?!

והביאור בזה הוא, שההימנעות מאכילה ביום כיפור אינה משום אבלות, אלא משום שאנו נכנסים לקדושה גבוהה כזו שאוכל אינו שייך אלינו כלל ועיקר, ביום כזה לא שייך לאכול, לא שייך לשנות – "דמיין למלאכים ממש!".

אתם מעמיסים עליו יתר על המידה...

עניינו של הרבי הוא דבר טוב מאד, הוא מעורר בלב האדם אהבה עצומה להשם יתברך יחד עם שמחה! השם יתברך יעזרנו שנזכה לזה ללא ריצה – שלא נכשל ב'פן יהרסו'.

'התכונן נא, הכר נא את כוחותיך!' כשאני רואה את הזולת שהוא יהודי ירא שמים מרבים, שהוא איש כשר – הרי אינני יכול לדלג ולבוא בפעם אחת למדרגתו?! שהרי ככלות הכל זהו יהודי כשר, זהו יהודי שהתייגע ועמל בעבודת השם, ואני לעומתו עדיין אינני היהודי המושלם; אמנם אני צריך לכסוף לכך, אך לא באופן של 'פן יהרסו'.

^{כ"ב}ע"י ליקוטי הלכות גיטין ה"ג, כ"א-כ"ב; ובהלכות יבום ה"ג, ט"ז-י'.

^{כ"ג}ירמיו' ו, כו.

בזמני היה בחור ושמו הערשל, בתחילת חייו היה הערשל מעורה מעט בענייני עולם הזה, אולי מעט יותר מדי. לימים הגיע לאומן, והחברה 'לקחו אותו לידיים', והוא נהיה צדיק.

אותו הערשל נהיה בחור ירא שמים כל כך, ירא שמים כזה... אולם אני טענתי ואמרתי: 'עבור הערשל זה הרבה מדי'. תחילה היה הערשל בחור מודרני ובהמשך תפס את עצמו. 'אל תעמיסו עליו כל כך הרבה, אתם מעמיסים עליו יתר על המידה, אתם מעמיסים עליו כל כך הרבה, שזה ממש 'פן יהרסו'. והיו עוד שטענו ואמרו שזה הרבה מדי עבורו.

רחמנא ליצלן מה שנהיה מאותו הערשל; שנה אחת בערב ראש השנה הוא החל לקפוץ על הספסלים (נטרפה דעתו), עד שנאלצו לקחתו לקייב ולאשפזו באחד מבתי החולים.

אמרתי אז לחברה: 'חברה מה אתם עושים? הערשל היה מלפנים בחור מודרני, אל תעמיסו עליו כל כך הרבה!' זה היה יותר מידי עבורו, זה היה למעלה מהשגתו.

אמנם אני צריך לשאוף למדרגה הגבוהה ביותר – אבל לא בפעם אחת, לא בפעם אחת! אני כן צריך לרצות ולצעוק להשם יתברך, אני כן צריך להיות איש כשר מאד ולחליץ נפשי מכל הבלי עולם הזה, אבל אי אפשר לחטוף הכל בפעם אחת.

הלא אני יודע היכן אני עומד, וכיצד אוכל לדלג בפעם אחת מן המדרגה הראשונה למדרגה העשירית? הלא אפול ואשבר לגמרי?! אמנם נכון שעלי לשאוף ולכסוף להגיע למדרגה הנעלה ביותר וזהו כל תכליתי – אך לא בפעם אחת! אם אלך פסיעה אחר פסיעה ואחזיק מעמד, ממילא לכסוף אף אזכה ואגיע לזה.

הפצרנו בהם לא מעט פעמים: 'תעשו אותו יהודי ירא שמים אבל לא עד כדי כך, אתם מעמיסים עליו יותר מדי, הניחו לו; הוא החל להתפלל? הוא החל להתקרב? – זה מספיק, לא צריך יותר'.

הלא מה התרחש בהר סיני? עם ישראל היו סמוכים כל כך להשם יתברך עד ש'פרחה נשמתן'. הקב"ה ידע שאם עם ישראל ירצו להר – להשם יתברך, תכף ומיד,

לע"י שיש"ק ח"ב נ"ו: "בתחילת ההתקרבות אמר רבינו למוהרנ"ת: "זאלסט ויך ציען צו די העכסטע מדריגה - און ניש אראפאלן פון די נידריגסטע!"

הם ישרפו, (וע"כ הזהירם ב"פן יהרסו"): אל תלכו הלאה, אל תלך! אל תרוץ! אל תעשה!
"לא תגע בו יד!".

(ר' נחמן: זה באמת מפליא לראות שלא נמצא ולו אחד שניסה למפס...) וודאי, מאחר ומשה היה
שם - מנהיג כזה...

[על הפסוק: "ונפל ממנו רב", מפרש רש"י: 'אפילו' אחד', חשוב בעיני כרכים^{ל"א}!]
"אשרי העם שככה לו" אומר הזוהר הקדוש^{ל"ב}: שככ"ה בגמטריא מש"ה - אשרי
העם שיש לו מנהיג כמשה!

וודאי שכל מאווי להיות יהודי כשר, אולם מתי אזכה לזה? כשאקיים: "יראי ה'
יכבד". אך עלי לזכור שאינני יכול לרוץ מהר מדי, אני צריך לרצות! אבל כשרצים תכף
ומיד, לבסוף נופלים לגמרי.

כשרבי נתן שמע מפי הרבי את התורה 'הניעור בלילה'^{ל"ג} הוא רצה לרוץ ולצעוק:
'רבי, ארוצה נא ואצעקה'. עיכבו הרבי ואמר: "עמוד, אתה לא תפעל!^{ל"ד}".

רבי נתן רצה לרוץ תכף ומיד ולצעוק: 'געוואלד!' - אך לא!

^{ל"א}ישמות ימ, כא.

^{ל"ב}עי' זוהר פנחס רלד.

^{ל"ג}ליקוטי מוהר"ן סי' נ"ב.

^{ל"ד}כוכבי אור, חלק אנשי מוהר"ן, י"ב: "...אחר כך ענה ואמר לו, זה פרוש המושג הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי
ומפנה לבו (מכל עסקי העולם הזה) לבמלה (לזכות להבטול הנ"ל), הרי זה מתחייב בנפשו שנתהיה ונעשה מחייב המציאות עם
כל העולמות התלוים בנפשו ומעצם מתיקות הרגשת מוהר"ן ז"ל בדבריו הנעימים האלה נתבטל מנשמיותו מחמת זה
בעצמו ד), ויצעק בקולו ויאמר: אהה (גיואלד) ארוצה נא בשוקים וברחובות ואצעק אהה, מה הם חושבים לנפשם? ומגדל
תבערת לבבו עד שממש יצא מגדר אנושי רצה באמת לרוץ ולצעק כנ"ל. ומיד חטף אותו אדמו"ר ז"ל בכגדו וענה ואמר
לו: עמוד! כי לא תפעל כלל (שטיא! די וועקט נישט פועלין)".

”נאמן רוח מכסה דבר”

כתוב באמת, ”בכל ביתי נאמן הוא”^ל, מבאר הזוהר הקדוש^ל: ’נאמן רוח מכסה דבר’^ל – שרואה הכל ואינו מגלה כי אם מה שמצווה לגלות.

מה הפירוש ”לאמור”? שרק כשקיבל רשות מהקב”ה לומר אמר. כשכתוב: ”וידבר ה’ אל משה”, פירושו: שהדיבור נשאר אצל משה. וכשכתוב: ”לאמור” פירושו, שתגלה זאת לעם ישראל, אולם דברים שלא קבל רשות מהקב”ה לגלותם, לא גילה; אפילו שידע אוצרות אוצרות, אבל: ”נאמן רוח מכסה דבר!”.

וכן הוא לענייננו: עצת ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו היא זו שמגינה עלינו, היא זו שמרחיקה את האדם מהחושך, ומאידך מרחקתו מן הריבוי אור.

כוונת הבעל דבר אחת היא: את ה’ריבוי אור’ הוא יודע שאין בכח האדם לסבול – או שהוא יקח אותו לנמרי מהעולם הזה, הוא שהוא יפול ממילא, וכל כוונתו אחת היא: כשם שעל ידי ’ריבוי חושך’ הוא מפיל את האדם לעומק החושך, כמו כן על ידי ’ריבוי אור’ הוא יודע שסוף כל סוף האדם לא יוכל לסבול זאת^ל.

רבי נתן ענה ואמר: ”הרבי הנהיג את ר’ שמואל אייזיק על חודו של חרב והוא עמד בזה”^ל – אך אין בזה הוראה לאחרים. הנהגתו של רבי נתן היתה עם צמצומים, צמצום.

^להבמדבר יב, ז.

^לאדרא רבא קב”ח

^לפסוק במשלי יא, יג.

^להעי’ ליקוטי הלכות מנחה ה”ז, י’: ”היצר הרע והספרא אחראי אורבים עליו מכל צד, כשמתעורר בו איזה הרהור תשובה לשוב לה’ יתברך, הוא חותר עליו לכלכלו בכל מיני בילבולים ומניעות, לפעמים כפשוטו שמתגבר עליו אז דייקא בהתגברות גדול במחשבות רעות שהם עיקר היצר הרע כנ”ל. ולפעמים כשהאדם מתגבר נגדו במה דאפשר, הוא מתגבר על ידי התלהבות הלב יותר מדאי. ולפעמים בשעה אחת הוא מעורבב, ברגע אחת בוער לבו מאד וכו’, ובתוך כך בוער לבו לתאוות עולם הזה מאד וכו’, שזה בחינת יעלו שמים ירדו תהומות כמוכא בדבריו וכוונתו לברכה, וכעין מה שמבאר בסימן ע”ח... והבן מאד מאד כל זה איך הוא אורב עליך אולי תחמל עליך להשתדל להנצל ממנו”.

^להעי’ שיח שרפי קודש (ישן) ח”ג, קעג: כשסיפרו לפני מוהרנ”ת ז”ל מגודל עבודותיו הנשגבות והיגיעות של רבי שמואל אייזיק תלמיד רביז”ל שעבד את ה’ בכוחות עצמות לאין שיעור, עד שאמר פעם: ”אילו ידעתי שלמחרת אקרא קריאת שמע כהיום, הרי שמוטב לי להניח ראשי על החרב, שיקטעו אותי”. הפטיר מוהרנ”ת ז”ל ואמר: ”אותו הדרך רבינו בחד החרב ועמד בו, ואותנו למד רבנו, שאם לא זכינו להתפלל היטב ביום כפור, מתפללים היטב ב”ש”ה””. מחרת יום הכפור

לרבי נתן היו תלמידים כאלו, שהסתובבו ביערות לילות שלמים בנהימה וערגה להשם יתברך! געוואלד איזה תלמידים היו לרבי נתן! מעלות כאלו שהרבי השתוקק לראות באנשיו - ראו אצל אנשיו של רבי נתן!

רבי נתן נענה פעם ואמר: "שולחן כמו שלי יש - אפילו אצל הרבי לא היה!".
שאלה אותו אדל'ע בתו של הרבי האם נכון הדבר שכך אמר? נענה רבי נתן ואמר:
"כבוחו של הרבי!" מה שהרבי השתוקק לראות באנשיו, אצל רבי נתן ראו זאת בפועל!

(חסר) [פעם אחת כשרבי נתן שהה במשעהרין, הגיעו שני אברכים למעונו של ר' יודל ולא מצאוהו, אולם רבי נתן מיאן לדבר עמם, משום שראה שהם שואבים חיות מר' יודל; ר' יודל נסע אז לעסוק בפדיון שבויים, ואותם אברכים לא מצאוהו. הם היו עניים, הם נסעו לר' יודל, ומאחר ולא מצאוהו, נפלו ברוחם. עודדם רבי נתן ואמר: 'סוחר, כשקורה פעם ואינו מוצא את מבוקשו, הוא מנסה שוב'. רבי נתן לא רצה לדבר עמם; מאחר ונסעו במטרה לפגוש את ר' יודל, צריך לחזקם שיסעו שוב, שלא יפלו ברוחם על שלא מצאוהו].

שיהא קולע אל השערה

רואים במכתבים שעבודת השם עם צמצום זה הפלא ופלא! וכן בליקוטי הלכות, ובליקוטי תפילות! רבי נתן ידע שאורו של הרבי גדול כל כך ובהכרח שיהא בצמצום גדול מאד.

היה נקרא באוקראינא "שם ה'". "אים האט דער רבי געפירט אויפן שארף פון דעם שווערד און איז ביי גישמאנען; אונז האט דער רבי ז"ל גילערנט אז מ'דאוונט (נישט כראוי) יום כיפור, דאווענט מען גאטס נאמען".

"עיי' כל זה בספר ימי מוהרנ"ג חלק שני, ל"ג, זול"ש: "ובתוך כך באתי אנכי לשם כנ"ל בעת שהם היו מוכנים כבר לחזור וליסע לביתם, ונתעכבו שם קצת ודברתי עמהם קצת ונחמתי אותם הרבה, ואמרתי להם הלא אנו רואין כמה בני אדם נוסעים לאיזה ארון כדי לפעול אצלו איזה דבר בשביל עסקי פרנסה או לעשות עמו איזה משא ומתן, ואין מוצאים אותו בביתו, וצריכין לחזור וכל ההוצאה והטרחא היתה בחינם לגמרי, ואף על פי כן חוזרים ונוסעים עוד הפעם, ועל פי רוב מזדמן שנוסעים לאדונים פעמים הרבה ואין מוצאים אותם בביתם, או שמוצאים אותם בביתם אבל אי אפשר ליכנס להם כי הם טרודים בעסקים אחרים. על אחת כמה וכמה אלפי אלפים ורבי רבבות קל וחומר, כמה וכמה יש לבוא ולחזור ולבוא בשביל להתקרב לאנשים כשרים אמתיים שיכולים לקבל מהם חיות דקדשה שיהיו טובה לפניו לעולמי עד ולנצח נצחים ובפרט כשנוסעים בשביל דבר שבקדושה אפילו אם אין משיגין הדבר אף על פי כן היגיעה בעצמה אינה נאבדת לעולם, כי על כל פנים כוונתו היתה לטובה ובדאי ישלם ה' שכר כל פסיעה ושכר כל פרוטה ופרוטה שהוצאתם על הוצאות כי שום פסיעה ושום תנועה בשביל איזה דבר שבקדושה אינו נאבד לעולם, אפלו אם אין זוכין להשיג הדבר ההוא!".

(ר' משה: לעולם אי אפשר לדעת; כשאחד עושה יותר מדי אומרים מיד: 'ריבוי אור!' וכי על תלמידיו של ר' אברהם לא מענו שהם נוהגים בריבוי אור?!) אנו הרי לא מדברים מאחרים - ממה שהשני צועק, אנו מדברים כעת על עצמנו. הענין של התבודדות, והשיחה בינו לבין קונו, זהו ענין של ישוב הדעת, וזה מה שמעמיד את האדם בדרך כזו בה יינצל מריבוי אור, ומריבוי חושך וודאי!

לפעמים כשהבעל דבר רואה שלפניו אדם שאין בכוחו להפילו בשום אופן לתאוות - אזי מפילו לריבוי אור, זהו גם כלי מכלי זינו. על האדם לדעת זאת ולהישמר.

הלא כוונתו אחת היא: שהאדם לא יוכל לסבול זאת, ומעצמו יפול - זוהי כל כוונתו.

הרבי אומר בתורה 'אמור אל הכהנים^{מא}': "שיהא קולע אל השערה ולא יחטא - שלא יטה לימין או לשמאל".

'לשמאל' זו קליפת עשו - שהקב"ה אינו שומע לקול תפילתו. קליפת ישמעאל אומרת: "כי שמע ה' אל עניך^{בב}" - הקב"ה כבר שמע תפילתך, די^{בג}! הקב"ה הקשיב לקול תפילתך, מה לך להעתיך עוד? "ארי קבל ה' צלותיך" - הקב"ה קבל תפילתך. קליפה זו מטה לימין ומעצימה כל כך את כח התפילה עד שדי בתיבה אחת מתבות התפילה.

ומהי פנימיות כוונתם (של אלו הקליפות)? כוונתם אחת היא: עשו אומר שהקב"ה מואם בקול תפילותיך - זוהי המיה לשמאל כשכוונתו אחת היא: שהאדם יחדל ויפסיק להתחנן ולהפציר. וישמעאל אומר כבר נתקבלה תפילתך, וגם הוא מכוון לזה; כוונתם אחת היא, אלא שהוא בא בטענה כזו, והוא בא בטענה אחרת; ישמעאל אומר שדי בתיבה אחת, התפללת די והותר...

דיבור זה, ש'אפילו רצון אינו נאבד וכל שכן תפילה' - גם על כך מדבר הרבי, וגם בזה הקדוש מובאים כמה לשונות, אולם להרבות בתפילה, זהו ענין בפני עצמו!

^{מא}ליקוטי מוהר"ן ח"א, סי' ב'.

^{בב}בראשית טז, יא, ובתרגום שם.

^{בג}עיי' באריכות ביאור הדברים ע"פ תורה זו, בליקוטי הלכות נחלות ה"ד.

ממשיך הרבי ואומר בתורה 'אמור אל הכהנים': "ואי לאו דהוה מקרבא לספינתא הוה טבעינן". 'ספינתא' פירושו חסד; לולא חסדו יתברך היינו טובעים בגלות, משום שאחרי ככלות הכל צריכים אנו לחסדו יתברך.

דרך הממוצע

אנשי שלומינו הגדולים במעלה, הזקנים שהיו יראי השם גדולים מאד, היו שומרים את זמנם כראוי, ואעפ"כ גם הם היו מפקחים דעתם מפעם לפעם ומשמחים עצמם במילתא דבדיחותא, היה לזה חן כזה! עליונות כזו! שמחה כזו!

משאר העולם אין לנו ענין לדבר, שהרי בין כך ובין כך מקשים עלינו קושיות; כל דברינו מכוונים על עצמנו, אנו מדברים לעצמנו; 'עניינו של הרבי הוא: שהאדם יבור לו 'דרך הממוצע', 'דרך ישרה', שלא יטה לימין או לשמאל.

אלא מאי, במשך הזמן האדם מעצמו הולך ומתקרב יותר לימין, הוא הולך ומתקרב יותר ויותר; דברים שאתמול היו רחוקים ממנו, היום כבר יהיה מסוגל להגיע אליהם.

אדם ששומר תורה ומצוות – מצוות היום; הוא מקפיד על שיעוריו הקבועים, הוא שומר את מחשבותיו, ממילא הוא נמשך יותר לימין, ממילא הימין של היום נאה יותר מזה של אתמול, וממילא יילך ויתעלה. אולם כשאני רוצה 'לדחוף' קדימה, אזי באותה מהירות שיקפוץ כלפי מעלה – באותה מהירות ירדד כלפי מטה...

אדם שמתחזק בקביעותו בתורה תפילה ומעשים טובים – במשך הזמן הוא יספיק יותר ויותר.

ועוד, מדוע מוכרח הוא לדעת שהוא מתעלה^מ?!

^מע"י בשיחות הר"ן רמ"ד, וו"ל: "שמעתי מאחד מחשובי אנשים איש כשר וירא שמים ועובר את השם באמת, שאמר לו רביז"ל: שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם. רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו. והבנתי שרביז"ל אמר לו דבר זה לענין התחזקות לכל יפול בדעתו מה שכבר עסק בעבודת השם, ועדיין אינו רואה בעצמו שום פעולה. כי יש שאינו יכול לראות כל ימי חייו מה שפעל כי אם לאחר כך כנ"ל".

דרכו של הרבי נפלאה היא: האדם צריך לעשות ולעשות ולעשות – ומאידך להסתפק, להיות שמח בחלקו – ולהמשיך 'לכסוף ולהתגעגע', שהרי באמת צריך לכסוף לעוד ועוד!

הרבי אומר בתורה "ואת העורבים^{מ"ה}", שמצח הנחש יונק מזקני הדור שאין בהם שלימות ואינם מוסיפים קדושה ודעת בכל יום.

אולם מהי העצה לכך? מה יעשה האדם ויזכה להוסיף קדושה ודעת בכל יום, הלא אי אפשר לדלג בפעם אחת? אני רואה שהשני הוא איש כשר וכל ימיו עוסק בעבודת השם – הלא אם אדלג לדרגתו ואנהג בדיוק כמוהו, אני עלול ליפול לגמרי? ! אני יכול רק לקנאות בו, אולם אינני יכול לקפוץ לדרגתו.

העצה לכך היא: שאקפיד לשמור על שיעורי הקבועים, ולדבר עם חברים ולהתחזק בשמחה, ואזי ברוב הזמן אלך ואתקרב ממילא להשם יתברך!

כל כך לא קשה כמו שעל הרבי...

רבי נתן ענה ואמר: "כל כך לא קשה כמו שעל הרבי לא קשה, עוד לא היה, וגם התנגדות כזאת עוד לא היתה!"

וכי הרבי חידש דבר שנוגד את דברי השולחן ערוך? אדרבה, הוא הזהיר הרי על 'זמן תפילה', 'זמן קריאת שמע', וענין 'קימת חצות' מובא מיד בתחילת השולחן ערוך בהלכות השכמת הבוקר – כל דבריו פסוקים הרי בשולחן ערוך.

וכן כלפי עצת ההתבודדות (כבר אמרו הז"ל^{ל"ב}): 'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת'. הרי שגם בדורות הקודמים הענין של התבודדות כבר היה קיים; איזו הנהגה חדשה חידש הרבי?! כלום, שום דבר!

'כל כך לא קשה כמו שעל הרבי לא קשה עוד לא היה', וזאת, משום שבכל הנהגה מהנהגותיו אין כל חדש.

^{מ"ה}ליקוטי מוהר"ן תניינא, סי' ד'.

^{ל"ב}משניות ברכות פ"ה, מ"א.

'וגם התנגדות כזאת עוד לא היתה!', ולמה? בגלל שהדבר לא קשה - דוקא בגלל זה יש על כך התנגדות! דבר שיש עליו קושיות, לא אכפת לו לבעל דבר, שהרי ממילא יש עליו קושיות.

וכי הנך משתווה אלי?!

רבי נתן שהה פעם בטפליק; יש אומרים שהסיפור התרחש בכ' סיון, ויש אומרים בתענית בה"ב.

כ' סיון זהו יום תענית ציבור באוקראינה, וזאת משום שהגזירות התרחשו הרי באוקראינה, בנעמירוב, כל הרבנים, ר' יחיאל מיכל, כל הגזירות של ת"ח ות"ט, כולם התרחשו באוקראינה. ולכן באוקראינה כ' סיון זהו יום תענית, אומרים סליחות וכו'. כמדומני שזה התרחש בכ' סיון.

רבי נתן מעם מעט, ואחד שהבחין בכך חישב לנהוג כמוהו. פנה רבי נתן ואמר לו: "וכי הנך משתווה אלי? אכילתי היא צחצחות!"

(ר' נחמן: מה הפירוש צחצחות^מ?) זהו דבר טוב... (אחד הנוכחים: "והשביע בצחצחות נפשך"!)

(ר' נחמן: המעשה עם האותיות^מ -) הרבי הזהיר שלא לספר מעשה זה; ומי שיספר, אזי אהיה אוהב אותו כמו שחייקל בשמחה^מ...

אתה ראית פעם את המעשה? אם לא ראית, לא ראית, ואם תראה, תראה - אני אינני מספרה. אם הרבי הזהיר שלא לספר, לא מדברים מזה! (ר' נחמן: אין למי לספר, כולם כבר יודעים...) הרי איננו יודעים מהי פנימיות כוונתו של הרבי (באזהרתו שלא לספר).

^מישע"י נ"ח, א. ועיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סימן ה' אות ג', ובשיחות הר"ן אות כ"ד

^מיע' ליקוטי הלכות תפילה ה"ד, אות ו': "וכבר מבואר אצלנו מעשה נוראה מענין הצדיק שזכה לזה שראה בשעת אכילתו שכל הלחם שהיה לפניו היה כולו אותיות וכו'". ובהלכות סעודה ה"ד, י"ח: "ובזה תבין איזה התנוצצות בהמעשה הנוראה הכתובה אצלנו בענין הצדיק שזכה על ידי אכילת לחם לקבלת התורה, עיי"ש והבן".

^מבבבונטרם ההשממות כת"י ר' אלמר מעפליקער: "תראו אחר זמן מה שיהיה מזה המעשה, והזהיר שלא לספרה לזר, ואם תספרו אעפ"כ אהיה אוהב אתכם, אך האהבה יהיה כמו שחייקל בשמחה (כי שמחתו באמת אינו שמחה כלל), גם אמר שכל השומעים הם ערכים זה לזה שלא לספרה לזר".

(אחד הנוכחים: רבי נתן כותב בסוף מכתביו: "און פארט האפ!", ובחלק מהם הוא כתב זאת באותיות גדולות כל כך, מחלקו העליון של הדף עד תחתיתו!!) הע הע, כן כן, יש כמה מכתבים כאלו.

"פתח פיך"

(רלו"צ פונה לאחד, שנאלץ מפאת סיבות משפחתיות להיות הדורש לפני הציבור בבית מדרשם) נו, אתה צריך להפיץ שם את דיבוריו של הרבי, תכין לעצמך דיבורים! (ר' משה: הרבי אומר: "קשה לקרב את הזקנים!") לא משנה, זקנים.

בעולם העליון ילעגו לך על תירוץ כזה: 'וכי אינך יכול? וכי אין לך פה? מה אינך יכול? איזה מין מילים אלו?! אצלנו אין גדר כזה, אצלנו היו עמי ארצות ממש, שאפילו להתפלל לא ידעו - והם דיברו דיבורים! תענוג היה לשמוע!

(הנ"ל: הכל טוב כשמדברים סתם כך - אבל לדורש בפני ציבור!?) לא, גם הם דיברו בפני אנשים אחרים, וודאי, דיברו דיבורים, דיבורים יקרים!

בוחרים קטע מהזוהר הקדוש, קטע מליקוטי מוהר"ן, קטע מהמדרש - ומדברים בסעודה שלישית; וכי הנך מוכרח לדורש בארוכה?! עשר חמש עשרה דקות זה מספיק!

(ר' משה: בסעודה שלישית רוצים לשבת יחד עם אנשי שלומנו!) שיפיץ שמה את דיבוריו של הרבי! תפיץ שמה את דיבוריו של הרבי! הזהר שלא לשחק עם זה!

זהו הענין השייך אליך: להפיץ את דיבוריו של הרבי, זהו! אינך רשאי להתווכח עם מציאות זו! נדמה לך שאינך מסוגל לכך? אתה מחשיב עצמך ל'עניו'? כתוב: "פתח

יעי' חיי מוהר"ן תקמ"ג: "גם דרכו היה שלא היה משתדל לקרב זקנים רק בני הנעורים כמו בא בהאלף בית (ספר המדות) שהנערים בקל להשיב אותם להשי"ת מן הזקנים. וכן סיפר לי זקן אחד על עצמו שפעם אחת כשהיה אצלו על חג השבועות בזאסלאב אז אמר לרביז"ל, רבינו קרבו אותי אליכם. השיב לו רביז"ל: איני יכול לקרב זקנים. אחר כך שחק רבינו קצת ואמר לו, תאמרו שכך הוא האמת שאיני יכול, בודאי אני יכול לקרב גם זקנים. אבל אף על פי כן לא נתקרב זה הזקן הימב לרבינו כמו בני הנעורים. וכן מבואר בהתורה תעיתי כשה אובד [בלקוטי א' בסימן ר"ו] החילוק שבין עול ימים לזקן עיי"ש. וכן שמענו וראינו כמה פעמים שקשה לקרב הזקנים".

פיך ויאירו דבריך"נא – 'פתח פיך, ודבריך כבר יאירו מאליהם', העיקר הוא שתפתח את הפה. "פתח פיך" – אם רק תפתח פיך, תראה שדבריך מאירים!

(הנ"ל: יושבים שם יהודים מבוגרים) אין נפקא מינה, כשמדברים נעשה אור חוזר, כך אומר הרבי"ג.

אם השני אינו מקבל, אזי נעשה אור חוזר (והאדם בעצמו מקבל אור חוזר מדיבוריו).

הרגיש טעם גן עדן

(ר' משה: ראיתי מובא בשם הגאון מווילנא; בהקדמה לשולחן ערוך כותב בנו, שרצון אביו היה לחבר ספר שולחן ערוך עם הלכות פסוקות ללא מחלוקות, אולם משמים הראו לו שלא יחבר חיבור כזה. עוד הוא כותב, שבהיותו בן שלש עשרה החל לאכול מבלי ללעוס! ר' נחמן: רבי נתן כותב: "שמענו מגדול אחד" שנהג כך"!).

לאכול ולבלוע בלי ללעוס זהו עינוי נורא, הריאות מתנפחות, הקיבה... הצדיקים בתחילת יגיעתם בעבודת השם היו צריכים לזה, אבל אחרי שהגיעו למעלתם היו אוכלים ולועסים.

על הרבי ר' אלימלך מסופר שלעת זקנותו כבר לא הרגיש טעם באכילתו, כלום.

יאלשון גמ' ברכות כב.

י"ע' שיחות הר"ן, צ"ט: "כשאחד מדבר עם חברו ביראת שמים נעשה אור ישר ואור חוזר. ולפעמים מקדים האור חוזר קודם האור ישר, כשהמקבל יש לו מח קטן ואין יכול לקבל דברי חברו. כי אז קודם שמקבל חברו ממנו שזהו בחינת אור ישר, קודם לזה מקבל הוא מחברו ואז האור חוזר קודם לאור ישר. כי כשמדברין עם חברו ביראת שמים אף שאין חברו מקבל ממנו, אף על פי כן הוא מקבל התעוררות מחברו כי על ידי ההכאה שיצאו הדיבורים מפיו לחברו, על ידי זה חוזר האור אליו (וזהו בחינת אור חוזר ממש המובא בכתבים, עיי"ש). כמו מי שמכה בכותל שחוזר הדבר אליו כמו כן כשמדבר לחברו אף על פי שאין חברו מקבל ממנו, אף על פי כן הוא בעצמו יכול להתעורר מהם על ידי ההכאה שיצאו הדיבורים לגבי חברו והכה בו וחזרו אליו. ועל כן אם היה מדבר אלו הדיבורים בינו לבין עצמו יכול להיות שלא היה מתעורר מהם כלל. ועל ידי שדיברם לחברו נתעורר מהם אף שחברו לא נתעורר כי חזרו אליו על ידי בחינת ההכאה כנזכר לעיל (וזה בחינת אור חוזר שהוא על ידי בחינת הכאה כמבואר בכתבים והבן)".

י"ע' "שבחי הר"ן, אות א': "בהיותו בימי קטנותו בא על דעתו לפרוש מהעולם ורצה לשבור תאות אכילה, אך עדיין היה בשכל קטן ונדמה לו שזה אי אפשר שיניח מאכילתו כפי מה שהיה רגיל לאכול בבוקר ובצהרים וכו'. על כן יישב עצמו שיהיה בולע כל מה שיאכל דהיינו שלא יהיה לוועם מה שיאכל רק יבלע כמות שהוא כדי שלא ירגיש שום טעם באכילתו. ועשה כן ועלה נפיות בצווארו שקורין (גישוואלין). ואמר שהיה אז רק בן ששה שנים. והנהגה זו שמעתי לדבר גדול מצדיק גדול מאד מאד שנהג כך שהיה בולע אכילתו בלי לעיסה, אך הוא זכרוננו לברכה נהג כך בהיותו בן ששה שנים".

היה לו חסיד ושמו ר' דוד. באחת החתונות שהתקיימו אצל הרבי ר' אלימלך, הכריז רבי אלימלך: 'מי שלא תיקן חטאות נעורים שלא יצא לריקוד'. פצח ר' דוד בריקוד באומרו: "אבל מי שלא קילקל חטאות נעורים רשאי הרי לרקוד – אני שלא קלקלתי רשאי לפצוח בריקוד!".

יכולים אנו לשער מי היה אותו ר' דוד. כמו בן היה עני מרוד. פעם אחת התאכסן הרבי ר' אלימלך בביתו של ר' דוד, ובביתם לא נמצא מאומה כי אם מעט קמח ומעט מים, ואפילו בצל לטיגון לא היה ברשותם, אך צריך הרי להגיש לרבי ר' אלימלך משהו לטעום? הלכה זוגתו והכינה כוס תה פשוט!

לאחר שהרבי ר' אלימלך טעם מהמאכלים שהוכנו עבורו, ענה ואמר: "האוכל הרי משובח ביותר – אפשר לקבל עוד מעט?".

טוב, הרבי ר' אלימלך שב לביתו ומספר זאת לזוגתו. קמה זוגתו ונסעה לזוגתו של ר' דוד לשאול את פיה: "מה הכנת לרבי שהרבי נהנה כל כך?". השיבה זוגתו של ר' דוד: "היה לי רק מעט קמח, אז התפללתי להשם יתברך: 'רבוש"ע! הצדיק מתאכסן בביתי, והרי בביתי אין מאומה כי אם מעט קמח ומעט מים – יותר מזה אין לי, אנא תן באוכל טעם גן עדן בכדי שהרבי ירגיש טעם', ומשמים נתנו במאכלים טעם גן עדן, ולכן הרגיש הרבי טעם גן עדן!".

כל ימות השבוע שהה ביער

(ר' משה: רבי נתן אמר פעם, שאילו תלמידיו היו מאריכים ימים, היו מוציאים לחולק את השיניים והעיניים?) בן, הם היו אנשים נעלים ביותר.

(ר' משה: מי, ר' עוזר? ר' שואל?) לא, עוד לפניהם. היו לו לרבי נתן תלמידים כאלו, הם הסתובבו לילות שלמים ונהמו כחיות להשם יתברך! הם נהמו להשם יתברך עם מין השתוקקות כזאת... עם געגועים כאלו... הם נהגו באותה דרך בה נהגו החברייא של רבי שמעון, הלכו בשדות וביערים, ימים ולילות! היתה זו עבודה נפלאה!

(ר' משה: מתי הספיקו ללמוד?) את ר' אברהם ר' נחמן'ס לא ראינו לומד, היו לו עיניים נפוחות, הוא לא יכול היה להסתכל בספר¹², אם רק עיין בספר – תכף החלו עיניו לכאוב, לא ראינו אותו לומד.

פעם אחת ניגש אליו אחד – משה שמואל שמו, הוא היה יהודי ירא שמים – הוא ניגש לר' אברהם ושאל: "ר' אברהם, איננו רואים אתכם לומדים?". נענה ר' אברהם: "אמנם אינני מעיין בספר, אולם אני לומד, אני לומד!".

ר' אברהם התאכסן פעם בביתו של ר' אלטר – ר' אלטר מפליקער היה גיסו¹³. ר' אברהם ר' נחמן'ס ישב שם על מיטה בפניה, הוא התנועע ולמד.

ר' אלטר שהבחין בר' אברהם לומד בע"פ, נטל משניות מהרות, עיין בפנים, ונוכח לראות שהוא אינו מחסיר ולו מילה – בסדר טהרות! הוא ראה כיצד ר' אברהם לומד! בצעירותו למד הרבה, היה לו זיכרון קדוש, ולכן זכר את לימודו, הוא זכר משניות, גמרא, וככה למד; משהתקשה לפקוח את עיניו, היה לומד בע"פ.

הוא היה יכול לחזור על סעיף קטן שולחן ערוך בע"פ ככתבו וכלשונו! אדם שהוא קדוש, אזי כח הזיכרון שלו אינו מתגשם, הזיכרון שלו זך כל כך, טהור כל כך!

בשהותו ביער כל ימות השבוע משך עשרות שנים, גם אז היה לומד, שהרי אי אפשר להיות שרוי בדביקות כל העת, צריך גם לימוד. באותם שנים כתב את ספרו 'ביאור הליקוטים', הוא נטל עמו 'קולמוס ודיו' וכתב את ספרו ביאור הליקוטים.

לשהות ביער שבוע שלם, לא למשך שבוע, לא חודש, ואף לא שנה, אלא עשרות שנים! הוא למד, וכל מה שלמד היה בקדושה וביראה עצומה, לימודו נחקק בעצמותיו, הוא זכר היטב.

(ר' נחמן: מה לגבי חברותא, איזה חברותא היה לו?) אינני יכול לענות לך על שאלתך; הלא בכל זאת שהה ביער משך עשרות שנים, מסתמא היו לו חברים. מאנשים כאלו איננו רשאים לדבר – מאדם שדבוק כל כך בהשם יתברך.

¹²ע"י מעם זקנים קו' ס"ג: "בצעירותו בכה הרבה מאד, הוא אמר שהוא מוכרח לעצום את עיניו בחזוקה, שלא יזילו דמעות, הוא פחד שלא יתעוור לגמרי! ועל אף הכל לעת זקנותו לא יכול היה לעיין בספר".

¹³ר' אלטר נשא בזיוו"ש את מרת מלכה בת ר' נחמן טולטשינער.

הנך שייך לארץ ישראל!

עוד בקטנותו, בהיותו ילד רך בשנים, היה הולך לחדר; בדרך כלל ילד ששב מתלמודו מבקש: 'אמא תני לי משהו לאכול', כך דרכם של ילדים, אולם בשונה מהם, ר' אברהם היה ניגש לארון הספרים, תוחב ראשו בארון ומעיין בספר, לעולם לא ביקש: אבא, תן לי משהו לאכול; אמא תני לי.

אביו ר' נחמן טולטשינער שהבחין בכך – ילד שאף פעם לא מבקש אוכל, פנה לבנו ואמר: "אתה שייך לארץ ישראל! חוץ לארץ אינה יכולה לסבול אותך!" עוד בקטנותו: "אתה שייך לארץ ישראל!".

כשחלה לעת זקנותו, היו לו כאבים איומים, אז הוא צעק: "אילו הייתי מציית לאבי (בימי נעורי), לא היו עוברים עלי מעברים כאלו!".

הוא היה אדם מסוג אחר! שמעתי מפי זקני אנשי שלומינו שאמרו: "אילו ר' אברהם ר' נחמן'ס היה חי בזמנו של הרבי, הוא היה נמנה בין תלמידיו המובהקים עם דרכי עבודתו!"

הוא אדם מסוג אחר, מוחו היה חריף מאד, וקדושתו היתה גדולה מאד, שניהם היו בו יחדיו.

אנ"ש מברדיטשוב

(ר: משה: מיהו ר' ישראל מברדיטשוב?) אני כבר הכרתי רק את בנו.

(ר' משה: בנו של ר' ישראל?) כן, הוא נהג לבוא לראש השנה, הכרתי אותו בזמנים שלי. לאביו קראו, ר' ישראל, הוא היה יהודי ירא שמים גדול, הוא שימש כעורך דין, לפני מאה שנה, עורך דין עם זקן ופיאות.

[זקנו של יונה לבל היה רוקח, ר' 'פייזול אפטייקר', הוא היה לבוש חליפה ארוכה, ושטריימל, ופיאות – והוא היה הרוקח בירושלים!].

והוא היה עורך דין. בשנים ההם עורך דין שהוא יהודי ירא שמים - אפילו הגויים חלקו לו כבוד, ובהיכנסו לבית המשפט נעמדו כולם לכבודו.

הוא היה יהודי ירא שמים גדול, ירא שמים גדול, ר' אברהם ר' נחמן'ס נהג להתאכסן בביתו. שמעתי מבנו: בשבת, כשר' אברהם ר' נחמן'ס הניח ראשו קימעה, היה אביו יושב ושואף את הבל פיו, הוא שאף לתוך פיו את הבל פיו של ר' אברהם, והיה מפטיר: 'זהו הבל קדוש!' הוא רצה להכניס לגופו את הבל פיו.

(ר' משה: את ר' ישראל עצמו לא הכרתם?) לא, אולי ר' יוחנן גלנט¹ הכיר אותו, הרי ר' יוחנן מוצאו מברדיטשוב.

(ואת ר' שמעל בארדיטשובער?) גם אותו לא הכרתי, אולם ר' יוחנן הכירו, ר' יוחנן עוד זוכר את ר' גדליה ברגר² עוד לפני שעלה לארץ ישראל (ר' נחמן: בשנת תרע"א הוא הגיע הנה).

הוא זוכר את כל אלו שהגיעו לדור בארץ ישראל; ר' יענקל'ע שניידער, ר' יענקל ברדיטשובער. את ר' מאיר אנשין הוא זוכר עוד מברדיטשוב בטרם עלה לארץ ישראל. ואת ר' שמשון; את כל אלו שהגיעו מברדיטשוב.

(ר' משה: איזה ר' שמשון?) היה אחד בשם ר' שמשון! (ר' נחמן: ר' שמשון איסרוב!³)

ר' יוחנן זוכר באמת הרבה את ר' אברהם ר' נחמן'ס, הוא שימש אותו רבות.

¹ר' יוחנן גלנט ב"ר ברוך מברדיטשוב. תלמידו ומשמשו נאמן של ראבר"ן. היה מרטיב בדמעותיו את הציון עד שהבאים אחריו היו מבחינים על הציון אם כבר ביקר בו (שיש"ק ח"ה שמו"ז). ר' שמואל הורביץ מספר עליו: מי יוכל לשער עבודתו, כל יום הולך על ציון רכיה"ק... ויורד בעינים נפוחות מבכיה בעומק הלב ונדמה לי שעבודה ובכיה על ציון רכה"ק כמוהו לא ראיתי עוד כזה משום אדם... ובכל רבע שעה הוא מכה באצבע צרדה להזכיר עצמו איפה הוא בעולם ופניו מאדימות וכן גם תפילה בכוונה ושיעורים קבועים (ימי שמואל אות ר"ב). דר במוסקבה ועלה משם לא"י בשנת תשכ"ג. לא היו לו ילדים וגידל את ר' ברוך יעקב הי"ו ב"ר נפתלי דובינסקי בשנים שהיה במאסר ובסיביר ועל שמו נקרא "גלנט". גלב"ע כ"ו שבט תשל"ט. (ע"פ גידולי הנחל)

²העתיק יחד עם ר' אלטר טעפליקער את הספר ביאור הליקוטים. נתקרב ע"י ר' אברהם ב"ר נחמן באחד מביקוריו בברדיטשוב. גלב"ע באומן בשנת תרע"ז. (ע"פ גידולי הנחל)

³מתלמידי ראבר"ן. עלה ונתיישב בארה"ק. גלב"ע כ"ו אדר ב' תשכ"ה. (ע"פ גידולי הנחל)

⁴ר' שמשון איסרוב. המכונה שמשון בארדיטשובער. מאנ"ש בברדיטשוב, התקרב בברדיטשוב בשנת תרנ"ו. בקיץ תרס"ו עלה לא"י עם אשתו וילדיו. בצעירותו היה עני מרוד ואח"כ עזרו השי"ת ונעשה בעל בית חשוב והיה אומר בצער: עתה שוב אינני יכול עוד לומר תהילים בלב נשבר כפי שהייתי אומר בעניותי (שיש"ק ח"ד, תק"ע). הוא קירב את ר' שמואל העשיל פרידמאן (תולדות שמואל קפ"ג). גלב"ע כ"ב שבט תרע"ד. (ע"פ גידולי הנחל)

(ר' משה: מי היה משמש אותו?) ר' יוחנן. כשמגיע היארצייט של ר' אברהם ר' נחמן'ס, אני דוחף את ר' יוחנן שיתפלל לפני העמוד, משום שהוא היה משמשו בקודש. (ר' משה: מתי היה משמש אותו?) יוחנן.

ר' ברוך מברדיטשוב

(ר' משה: מתי נפטר ר' ברוך ברדיטשוב'ער?) תר"פ, תרפ"א. כשר' אלחנן ספקטור נסע משם בשנת תר"פ, הוא כבר מצא אותו שוכב במיטת חוליו. הוא נפטר באמת בשנה ההיא - תר"פ, כמדומני שבאמצע החורף.

(השואל: הוא היה מבוגר?) לא, בן שישים וכמה שנים, אלא שהוא עמל! רק עמל והתייגע! אני תפילות כאלו עוד לא ראיתי, קולות כאלו, אה!

ר' יוחנן מספר לי; אביו, לפרנסתו היה מסובב ערבי שבתות את גבולות העיר ומשגיח שהעירוב לא התקלקל; 'ברוך מהעירובין' היה כינויו בפי אנשי ברדיטשוב.

וכיצד התפרנס מזה? בערב יום כיפור היו מניחים קערות בכל בתי הכנסת בעיר, ומהכסף שהצטבר בקערות התפרנס כל השנה. נקל לתאר איזו פרנסה זו היתה, הוא היה עני ואביון.

בערבי שבתות היה משוטט בכל גבולות העיר, בכל קצוות העיר, ובודק שהעירוב מתוקן כהלכה. נו, הוא קיבל את השבת כשהוא מותש ועייף, הוא היה נכנס לבית הכנסת, מתפלל מנחה, וכשהציבור סיים להתפלל מעריב, היה נעמד להתפלל מעריב - מעריב כזה!...

(ר' נחמן: כמדומני שהוא מספר, ר' יוחנן, שכשאביו שב מבית הכנסת כבר ישנו כולם!) כן כן.

היא לא יכולה היתה לגשת לר' ברוך לומר לו (שהבית ריק מאוכל) - ר' יוחנן היה המתווך: 'טאטע, אין בבית מה לאכול'. ור' ברוך היה משיב לו: "האמן לי יוחנן, אני יודע הכל, אבל מה אעשה? אינני מסוגל לצאת לחוץ, אינני מסוגל לצאת לרחוב".

וגם היא, אמו של ר' יוחנן, היתה הולכת, נוטלת עמה שק גדול מלא בלחמים, ומחלקת לאחרים; עסקו בעבודת השם! התייגעו בעבודת השם!

(ר' משה: ר' יוחנן מספר: שהוא היה עובד את השם משתים עשרה עד שתים עשרה, לאחר מכן היתה היא נכנסת, האמא, עם קערת תפוחי אדמה. והוא היה מפטיר בשמחה: "אה, אני עשיר כזה, יותר מעשיר פלוני ועשיר פלוני בברדיטשוב". והיא היתה משיבה לו... אז הוא היה משיב לה בחזרה: מה את רוצה? העשיר לא יכול לישון בלילות, והיא - אשת הגביר, חוששת לנכסיהם, אבל אני חי חיים טובים!)

(ר' משה: שמעתי מר' לוי יצחק שבת חנוכה במירון, שהניגון שמזמרים שבת בלילה עם המילים "שמחו בה" - זהו ניגון המיוחס למגיד ממזריטש!

אחר כך שמעתי שהניגון שמזמרים עם המילים "יחדשהו" בסעודה שלישית - ניגון זה אינו של אנשי שלומינו, אלא ניגון כללי!

עוד שמעתי מר' הירש לייב ליפל, שבת חנוכה במירון, שהם שהו פעם כמה אנשים במערת הלל שבמירון ולפתע הופיע מולם נחש ענק, צפעון. הנחש נעמד בפתח המערה, והיה פחד נורא, ממש סכנת נפשות, פחדו לזוז. הם החלו לבכות שם מעומקא דלבא במשך רבע שעה בערך, הם בכו וביקשו להנצל בזכות הלל, בזכות רבינו הקדוש, עד שהנחש נעלם!)

על הטוב יזכרו ידידינו היקרים שיחיו שנדבו למען הוצאת הקונטרס

מוה"ר **החפץ בעילום**

שמו הי"ו

בית שמש

לרגל שמחת הולדת

נכדתו למזל טוב

מוה"ר **אהרן בצלאל**

רבינוביץ הי"ו

בית שמש

לרגל שמחת אירוסיו בנו

למזל טוב

מוה"ר **אשר זעליג**

מרגליות הי"ו

בית שמש

לרגל שמחת נישואי בתו

למזל טוב

מוה"ר **בצלאל**

גלינסקי הי"ו

ירושלים

לרגל שמחת נישואי בנו

למזל טוב

מוה"ר **רפאל יוסף**

קנעפלנר הי"ו

ירושלים

לברכה והצלחה ולרפואת

כל חולי עמנו ישראל

מוה"ר **שמעון זלוטניק** הי"ו

בית שמש

לעילוי נשמת אביו מו"ה **יששכר דוב בעריש** ב"ר

יחיאל מיכל ע"ה

נבל"ע כ' שבט תשפ"ג

תנצב"ה

מוה"ר **אהרון קיפניס**

הי"ו

מודיעין עילית

לרגל שמחת הולדת בתו

למזל טוב

מוה"ר **צבי אורלנצ'יק** הי"ו

בית שמש

לרגל היכנס בנו היקר **אלחנן ני"ו** לנועם עול תורה ומצוות למזל טוב

